УДК 371.333:81'243

Л. М. Карабанова

АУДІЮВАННЯ ЯК ОДИН ІЗ ВИДІВ РОБОТИ НА ЗАНЯТТІ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Розглянуто процес навчання студентів навикам аудіювання, найбільш складні його аспекти, яку допомогу в цьому може надати викладач, оскільки навчання аудіюванню є проблемою як для викладача, так і для студентів.

Постановка проблеми. Як відомо, методика навчання аудіюванню не достатньо розроблена. Існує точка зору, що якщо викладач сконцентрує всю увагу на набуття навику говоріння, то студенти розумітимуть мову без спеціального навчання. З. М. Цвєткова пише [3, с. 226], що дуже помиляються ті викладачі, які вважають, що вміння хоч трохи говорити іноземною мовою забезпечує і вміння розуміти усну мову у тих самих межах. Хоча ці два вміння і взаємозв'язані, добитися їх рівномірного розвитку можна тільки застосовуючи спеціальні градуйовані вправи для розвинення розуміння усної мови в різних умовах спілкування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У ряді досліджень розкрито різні аспекти навчання аудіюванню як особливому виду мовної діяльності. Однак проблема ще далека від остаточного вирішення. Наприклад, Н. Д. Гальскова та Н. І. Гез наголошують [1, с. 161], що ця форма усного спілкування є недостатньо розвиненою з двох причин. Перша полягає в тому, що аудіювання використовують на заняттях епізодично. Друга – слабка інформованість викладачів щодо психологічних складнощів аудіювання. На думку Н. У. Єлухіної, однією з причин недостатньої уваги до аудіювання є той факт, що донедавна його вважали легким умінням [3, с. 226]. Т. Д. Кокоза вважає, що недостатньо розробленим є питання раціонального сполучення форм роботи при організації аудіювання [2, с. 43].

Метою статті є визначення джерел інформації, що використовуються у процесі навчання аудіюванню, труднощів, з якими стикаються студенти та способів їхнього подолання.

Виклад основного матеріалу. Здатність добре розуміти розмовну мову з часом стає для студентів особливо актуальною (при спілкуванні з іноземцями або прослуховуванні радіо). Для розвинення у себе такої здатності необхідно якомога більше слухати розмовну мову. В ситуації, коли студенти знаходяться, наприклад, в англомовній країні, у них є така можливість, на відміну від студентів, що навчаються в рідній країні. Розуміння розмовної мови має свої труднощі:

– нечітка вимова (orr right замість all right);

– розмовний вокабуляр (guy замість man, kid замість child);

– незакінчені фрази;

– шумові перешкоди (внаслідок шуму людина розуміє трохи менше 100 % того, що їй говорять, про інше вона здогадується або просто його ігнорує);

– наявність повторів, перефразувань, слів-паразитів.

У реальному житті ми часто слухаємо щось випадково, без певної мети і без значної концентрації уваги: слухаємо радіо, виконуючи якусь роботу, розмовляємо з товаришами. Ми не слухаємо уважно, поки не почуємо щось особливо цікаве. Згодом ми навіть не здатні пригадати більшу частину почутого. Проте іноді ми слухаємо з певною метою, щоб отримати потрібну інформацію (радіоновини). Ми уважні тому, що знаємо наперед, для чого слухаємо, і це допомагає нам.

У процесі навчання аудіюванню використовують аудіовізуальні та аудітивні джерела інформації. До перших віднесено образотворчу наочність (картини, слайди і т. ін.), що супроводжує розповідь викладача, озвучені діа- та кінофільми, телебачення і мову викладача. До аудітивних джерел віднесено фонозаписи та радіопередачі. Аудіовізуальні джерела відрізняються від аудітивних наявністю зорової опори, яка полегшує сприймання інформації. Наприклад, діалог тих, хто навчається, у супроводі мови викладача. Перед прослуховуванням викладачеві слід виконати таке:

– написати тему, яка підкаже, про що буде діалог;

– написати нові слова;

– поставити одне або два навідні питання для фокусування уваги студентів на головних моментах;

– поділити аудіювання на етапи.

© Л. М. Карабанова

Перший етап: прослуховування діалогу для формулювання головної мети. Студенти відповідають на навідні питання.

Другий етап: прослуховування діалогу для визначення деталей. На цьому етапі викладач може розділити діалог на дві частини, якщо він довгий, і перевірити розуміння кожної із них. При такому виді аудіювання відбувається пряма візуальна взаємодія між викладачем і аудитором, коли викладач приймає до уваги його індивідуальні особливості та відповідним чином адаптує свою мову. Тим більше, що існує звичка до конкретного викладача – його темпу мови, тембру голоса, дикції, міміки та жестів. Крім того, викладач добре знає можливості своїх студентів, тому його мова завжди зрозуміла як за формою, так і за змістом [3, с. 234].

Аудітивні джерела інформації є найбільш складним матеріалом, оскільки у них відсутні візуальні ключі. Проте їх роль у процесі навчання дуже велика. Вони компенсують відсутність мовного середовища, надаючи можливість слухати мову різних осіб, головним чином її носіїв. Аудіозаписам мови притаманні зразковість та незмінність звучання. Такі якості сприяють формуванню правильних акустико-артикуляційних образів слів, що надзвичайно важливо для аудіювання. Найбільш поширеним і доступним аудітивним джерелом інформації є магнітофонні записи [3, с. 235]. За допомогою магнітофона можна слухати мову різного темпу: від повільного до найшвидшого. Подавання інформації можна легко переривати і в паузах здійснювати контроль розуміння. Іноді магнітофонний запис не задовольняє потребам або навчальному рівню студентів, він також може бути низької якості. У такому разі має сенс створити свій власний запис:

– можна записати діалог, але звучання буде дещо високомовним;

– можна записати інтерв'ю; в ідеалі той, хто дає інтерв'ю повинен бути носієм мови, а його не завжди можна знайти;

– начитати історію з книги, але запис може виявитися низькопробним, крім того студенти не матимуть можливості слухати мову різних осіб.

У будь-якому випадку магнітофон забезпечує доступність мови, що особливо важливо. Студенти часто не розпізнають знайомі слова і фрази. Для усунення цього недоліку викладачеві слід виконати таке:

– дати прослухати уривок і поставити одне або два навідні питання;

– після другого прослуховування обговорити навідні питання;

– дати прослухати уривок третій раз, роблячи паузи для перевірки розуміння.

При цьому викладачеві необхідно фокусувати увагу на найважливіших моментах, а не на буквальному перекладі.

Роль смислового змісту тексту для навчання аудіюванню важко переоцінити. Нелегко примусити слухати, якщо текст нецікавий або незрозумілий. Саме бажання зрозуміти зміст мобілізує увагу і пам'ять. Отже, ефективність навчання аудіюванню залежить від зацікавленості в розумінні змісту мови. Таким чином, основною вимогою до текстів для аудіювання є їх змістовність і цікавість [3, с. 231]. Одним з головних навиків, який необхідно виробити в процесі аудіювання, – є здатність передбачати, що збирається сказати диктор. Наприклад, якщо текст супроводжується мовою викладача, бажано часто зупинятися і просити студентів вгадати, що буде далі. Цікавий текст викличе бажання дізнатися закінчення історії. Мета викладача – отримати якомога більше припущень:

A few nights ago I was asleep at home as usually. At about three o` clock in the morning… (What happened?)… I was suddenly awakened by a noise… (What noise?)…of rushing water… (What was it?) It came from the bathroom. So I got up and went to investigate… (What was it?) I found to my dismay that the cold water pipe had burst and water was pouring all over the floor and so on [4, с. 278].

Ставлячи питання, викладач залучає до спілкування всю аудиторію та одночасно перевіряє розуміння тексту.

Звичайно, аудіювання вимагає напруженої психічної діяльності, спричиняє швидке стомлення і відключення уваги того, хто слухає. Наведемо проблеми, з якими стикається аудитор:

– паніка (вона зростає, якщо викладач відмовляється дати прослухати плівку ще раз);

– розпізнавання на слух мовних явищ;

– переконання в тому, що кожне слово має смислове навантаження;

– темп мови (на думку студентів, бажано вимовляти кожне слово повільно, а це ускладнюватиме щоденне спілкування);

– стомлення від інформації (великий текст необхідно ділити на частини).

Ефективне навчання аудіюванню неможливе без урахування цих труднощів. Система вправ, призначена для навчання аудіюванню, повинна бути направлена на їх подолання. Для цього пропонуємо таку послідовність дій:

– позначити галочкою потрібну інформацію в запропонованому тексті;
– позначити правильні твердження із запропонованого ряду;
– розпізнати навмисні помилки в тексті;
– заповнити пропущені місця у тексті;
– відповісти на питання до тексту;
– дати загальну інформацію щодо тексту;
– заповнити довгі інтервали на початку, в середині або в кінці тексту;
– перефразувати текст.

Висновки

Аудіювання – складний вид мовної діяльності, оскільки його процеси незворотні і не піддаються фіксації. Нова інформація змінює попередню, при цьому не вистачає часу на її обдумування, у результаті часто виникає нерозуміння. Тому джерела інформації необхідно використовувати з урахуванням ступеня засвоєння, починаючи від легких і закінчуючи складними. Також потрібно розробити систему вправ, спрямованих на підвищення якості аудіювання на всіх етапах роботи з аудіоматеріалами.

Список використаних джерел

1. Гальскова Н. Д. Теория обучения иностранным языкам. Лингводидактика и методика / Н. Д. Галькова, Н. И. Гез. – М : Высшая школа, 2004. – 382 с.
2. Кокоза Т. Д. Обучение аудированию на младших курсах языковых вузов как условие повышения качества специальной подготовки будущих учителей иностранного языка / Т. Д. Кокоза // Іноземні мови. – 2004. – № 4 – 87 с.
3. Леонтьев А. А. Общая методика обучения иностранным языкам: хрестоматия / А. А. Леонтьев. – М : Русский язык, 1991. – 398 с.
4. Harmer J. The practice of English language teaching / J. Harner. – Longman publishing, 1991. – 460 p.

Стаття надійшла до редакції 22.11.2008 р.